Голові разової спеціалізованої вченої ради Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
доктору історичних наук, професору
КУЦЬКІЙ Олесі Миколаївні
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26, 79026

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ад'юнкта штатного науково-організаційного відділу КУЗНЄЦОВА Михайла Олексійовича на тему "Воєнні операції на Харківському напрямку у травні 1942 року" подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія

Дисертаційне дослідження Кузнєцова М.О. присвячене комплексному аналізу воєнних операцій на Харківському напрямку у травні 1942 року – однієї із найважливіших та водночас найбільш дискусійних сторінок німецько-радянської війни. Поразка військ Південно-Західного фронту під Харковом мала значний вплив на подальший розвиток подій на радянсько-німецькому фронті та створила передумови для реалізації німецького стратегічного наступу на південному напрямку у 1942 році.

Особливої актуальності дослідження набуває в умовах сучасної російсько-української війни. Автор не обмежується традиційним історичним аналізом, а здійснює компаративне дослідження між подіями 1942 року та Слобожанською наступальною операцією Сил оборони України 2022 року, що дозволяє виявити закономірності розвитку оперативного мистецтва та сформулювати практичні висновки для сучасного військового управління.

Дисертація виконана на кафедрі гуманітарних наук Інституту психологічної підтримки персоналу Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Академії.

Робота виконувалася у межах науково-дослідної роботи за шифром "Сприяння" (державний реєстраційний номер 0123U101475) та відповідає науковому напряму досліджень кафедри гуманітарних наук, пов'язаному з вивченням воєнної історії України, історії воєнного мистецтва та використання історичного досвіду в сучасній військовій практиці.

Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Автором особисто проведено аналіз широкого комплексу архівних документів України, Німеччини, Румунії, Угорщини, США та інших держав, здійснено критичне опрацювання історіографії проблеми, реконструйовано перебіг

бойових дій та проведено порівняльний аналіз воєнних операцій 1942 та 2022 років.

Особистий внесок здобувача полягає у формуванні концепції дослідження, визначенні методологічних підходів, систематизації архівних матеріалів, розробленні авторських висновків та рекомендацій щодо використання історичного досвіду у сучасних умовах.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням широкої джерельної бази, що включає документи центральних та галузевих архівів України, матеріали іноземних архівів, опубліковані документи, мемуарну літературу, наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Автор застосував комплекс загальнонаукових та спеціально-історичних методів дослідження, серед яких історико-порівняльний, проблемно-хронологічний, системний та компаративний методи. Отримані висновки є логічно обґрунтованими та випливають із проаналізованого джерельного матеріалу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автор:

- вперше здійснив комплексний аналіз підготовки та проведення воєнних операцій на Харківському напрямку у травні 1942 року з використанням значного масиву нових архівних документів;

- уточнив особливості оперативного планування радянських та німецьких військ;

- поглибив оцінку впливу Харківської операції на подальший розвиток воєнного мистецтва;

- здійснив порівняльний аналіз контр наступальної операції “Фрідерікус–Південь” 1942 року та Слобожанської наступальної операції Сил оборони України 2022 року;

- ввів до наукового обігу нові документи та матеріали, що розширюють джерельну базу дослідження.

Отримані результати мають ознаки наукової новизни та істотно доповнюють сучасні знання з воєнної історії Другої світової війни.

Основні результати дисертації достатньою мірою висвітлені у наукових працях автора. За темою дослідження опубліковано 4 наукові статті у фахових наукових виданнях України, а також 13 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Публікації повною мірою відображають зміст дисертаційного дослідження та її основні наукові положення. У поданих наукових працях не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження.

Наукове значення роботи полягає у поглибленні знань щодо перебігу Харківської операції 1942 року, уточненні причин її результатів та визначенні впливу зазначених подій на розвиток оперативного мистецтва.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів:

- у навчальному процесі вищих військових навчальних закладів;
- під час викладання дисциплін з воєнної історії та історії воєнного мистецтва;
- у підготовці методичних матеріалів для Збройних Сил України;
- у подальших наукових дослідженнях з історії Другої світової війни та сучасних воєнних конфліктів.

Результати роботи впроваджені в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України та використовуються у практичній діяльності військових частин.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура роботи є логічною та відповідає поставленій меті і завданням дослідження.

Матеріал викладено послідовно, аргументовано та на належному науковому рівні. Висновки є змістовними та відповідають результатам проведеного дослідження.

Оформлення дисертаційного дослідження Кузнєцова М.О. відповідає чинним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Зміст дисертації свідчить про належний рівень засвоєння здобувачем освітньо-наукової програми за спеціальністю 032 Історія та археологія. Автор демонструє глибокі знання з історіографії, джерелознавства, методології історичних досліджень та воєнної історії.

Робота підтверджує сформованість у ад'юнкта компетентностей, необхідних для самостійного проведення наукових досліджень.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Кузнєцова М.О. в цілому, доцільно висловити окремі зауваження:

1. У роботі порівняно обмежено розглянуто економічні аспекти забезпечення воєнних операцій сторін, які б могли б доповнити загальну картину дослідження.

2. Порівняльний аналіз Харківської операції 1942 року та Слобожанської операції 2022 року є цікавим і перспективним напрямом дослідження, однак окремі його положення потребують подальшого поглиблення в межах самостійного дослідження.

3. Деякі статистичні показники щодо втрат та чисельності військ могли б бути представлені у більшій кількості узагальнювальних таблиць для полегшення сприйняття матеріалу.

ВИСНОВОК

Дисертація КУЗНЄЦОВА Михайла Олексійовича на тему “Воєнні операції на Харківському напрямку у травні 1942 року” є завершеною самостійною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які мають істотне значення для розвитку воєнно-історичної науки.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, ступенем обґрунтованості положень і висновків дисертаційне дослідження відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, а її автор Кузнєцов Михайло Олексійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу механізованих і танкових військ науково-дослідного управління застосування та підготовки військ (сил) наукового центру Сухопутних військ,

кандидат історичних наук

працівник Збройних Сил України Наталя МАРЦІНКО